

Düzgören, H., Gerekten, S. E. (2017). Anadolu lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramına ilişkin algıları. *ONLINE JOURNAL OF MUSIC SCIENCES*, 2 (3), 86-117.

ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN 'MÜZİK DERSİ' KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI

Haydar DÜZGÖREN**, Sami Emrah GEREKTEN***

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Anadolu Lisesi öğrencilerinin 'Müzik Dersi' kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığı ile belirlemektir. Araştırma verileri, 2016-2017 bahar döneminde Antalya Türk Telekom Anadolu Lisesi öğrencilerinden (n:147) elde edilmiştir. Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan anket formları aracılığı ile toplanmıştır. Bu formda katılımcılardan, "*Müzik Dersi ... gibidir; çünkü ...*" ifadesini doldurmaları istenmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, Müzik dersi alan Anadolu Lisesi öğrencilerinin 94 adet geçerli ve farklı metafor ürettiği saptanmıştır. Öğrenciler, 'Müzik Dersi' kavramını, daha çok '*Hayat*', '*Yemek*', '*Aşk*', '*Nefes*', gibi metaforlar ile açıklamışlardır. Ayrıca, öğrencilerin oluşturduğu metaforlar 8 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metafor, müzik dersi, öğrenci.

***Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Müziği Ana Sanat Dalı, Antalya. haydar_dzgrn@hotmail.com*

****Doktorant, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi Bölümü, Konya. genc.sami.07@hotmail.com*

*****Araştırmanın veri toplama işlemi birinci, verilerinin analizi ve yorumlanması ikinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.*

METAPHORICAL PERCEPTIONS OF ANATOLIAN HIGH SCHOOL STUDENTS ABOUT MUSIC COURSE

ABSTRACT

The main purpose of this study is to reveal Anatolian High School Students' perceptions regarding the concept of 'Music Course' through metaphors. The research data were obtained from Antalya Türk Telekom Anatolian High School students (n: 147) during the spring term of 2016-2017. Research data were collected through questionnaires consisting of open ended questions. In this form, participants were asked to fill in the expressions as " Music Lesson ... "; because ... ". In the analysis of the data, descriptive analysis technique was used as qualitative research methods. According to the findings of the study, it was determined that Anatolian High School students who took music courses produced 94 valid and different metaphors. The students explained the concept of 'music lesson' with metaphors such as 'Life', 'Food', 'Love', 'Breathing'. In addition, the metaphores formed by students are grouped into 8 different conceptual categories.

Key Words: Metaphor, music course, student.

1.GİRİŞ

Eğitim faaliyeti, öğrenci, öğretmen ve ikisi arasındaki iletişim faktörlerine göre şekillenen bir süreçtir. Bu üçlü mekanizmanın, öğrenci ayağı, düzenlenen eğitim sürecinin çıktılarını kendisinde gözlemlemeye imkan tanıdığı gibi aynı zamanda yenilikçi yaklaşımlarda süreci etkileyen, sürece yön verebilme gücü olan bir yapıyı da temsil eder. Öğrenci odaklı yaklaşımları benimseyen eğitimcilerin, eğitim sürecinin belirli noktalarında, öğrencilerin derslerine karşı sahip oldukları tutumları ve algıları belirlemelerinin, ders içeriğinin tüm öğrenenlere ulaşması, kazanımların daha kısa sürede ve verimli bir şekilde ürüne dönüşmesi gibi geniş bir yelpazede olumlu sonuçları vardır.

Algı kavramını Morgan (1994: 265); "Öğrenirken ve düşünürken kullandığımız duysal bilgiyi biz duyum ve algı olmak üzere iki düzeyde işleriz. Duyum, bir ışığın parlaklığı, bir ses tonunun perdesi, kahvenin sıcaklığı veya iğne battığında duyduğumuz acı gibi ilkel yaşantıları içerir. Duyumlar yaşantıların hammaddeleridir; ancak yaşantı bir dizi duyumdan ibaret değildir. Günlük yaşamımızda duyumlarımızı sürekli olarak bir yorumlama işlemine tabi tutarız. Tonlar dizisini melodi olarak, soğuk ıslak bir duyumu yağmur olarak yorumlarız. Duyumları yorumlama, onları anlamlı hale getirme sürecine algı denir." şeklinde tanımlar. Bir başka tanıma göre, algı, "eşyanın ve olayların toptan kavranması işlemidir" (Arısoy, 1968: 80).

Algıların açıklanma ve yorumlanmasında ise kullanılagelen araştırma teknikleri arasında metaforlar dikkat çekici bir yer alır. Metafor kavramı ile kastedilen, bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford ve arkadaşları, 1998). Metaforlar bireylerin, soyut kavramlara ilişkin algılarını somut kavramlarla yer değiştirerek açıklamalarına olanak tanıyan güçlü ifade araçlarıdır (Uygun, 2015: 2). Metaforlar farklı araştırmacılar tarafından, çok sayıda farklı tanımla açıklanır: Morgan'a göre (1998: 14) metafor genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen bir düşünce ve görme biçimidir. Aynı zamanda metaforik ifadeler tanımları güçlendirmek ile birlikte herhangi bir şeyi tanımlamak için kullanılabilecek yegane yol değildir ve benzetmeler yoluyla belli bir tanımın dönüştürülmesidir (Sözbir ve Çakmak,

2016: 2). Metaforlar, bir kavramı farklı bir kavram ile tanımlamamıza yardımcı olur, yine bir kavramı farklı bir kavramı benzetme yönü ile betimlememizi sağlar. Ayrıca, bir kavramı farklı bir boyutta görmemizi ve bir kavramı farklı bir kalıpla yorumlayabilmemize imkan tanırırlar. (Thompkins ve Leawley, 2002: 2)

Farklı birçok kavramın nasıl algılandığını ortaya koymada, gerek eğitim bilimciler gerek müzik eğitimcilerce kullanılagelen metafor tekniğiyle çeşitli eğitim grupları üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Öğrencinin kişilik gelişiminin yanı sıra sosyal gelişimine de katkı sağlayan önemli bir eğitim aktivitesi olan müzik dersinin de farklı eğitim gruplarınca nasıl algılandığına dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Aydın'ın (2015) göre, bu tekniğin kullanıldığı müzik eğitimine ilişkin araştırmalarda, metaforların, müziksel ifadenin oluşturulması ve geliştirilmesinde bir öğretim aracı olarak kullanımı, müzik eserlerindeki anlatımın analizinde bir araç olarak faydalanılması ve - *çalışmamızda olduğu gibi* (y.n.)- müzik alanındaki kavramlara ilişkin algıların belirlenmesi amacı ile kullanımı söz konusudur.

Umuzdaş ve Umuzdaş 2013 yılında yaptığı çalışmada sınıf öğretmenliği öğrencilerinin müzik dersine ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile belirlemeye çalışmış, değerlendirdiği verilerin sonucuna göre, 59 adet metafor tespit etmiş ve bunları 18 temaya ayırmıştır. Bu temaları daha sonra, dersin içeriği ve dersin uyandırdığı maneviyat olmak üzere iki ana boyuta ayırmış ve sınıf öğretmenliği öğrencilerinin müzik dersini daha çok bilişsel ve duyuşsal kazanımlar olarak algıladığı sonucunu elde etmiştir.

Babacan 2014 yılındaki çalışmasında ise, AGSL öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin ürettikleri metaforları tespit ederek müzik kavramına ilişkin algılarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çalışmada, öğrencilerin ürettikleri metaforları 9 kategoride toparlayan araştırmacı, baskın kategori olarak 'müzik sevgi ve mutluluk verir' kategorisini belirlemiştir.

Koca (2012) da okul öncesi öğretmen adaylarının müzik öğrenme kavramı ile ilgili metaforik algılarını araştırdığı çalışmasında müzik öğrenmenin sabır, çaba,

disiplin ve süreç gerektirdiği ile ilgili metaforların baskın şekilde kullanıldığını tespit etmiştir.

Farklı dersler ile bu derslerin öğretmenleri üzerine yapılan metafor analiz çalışmalarının yanı sıra müzik dersi ve müzik öğretmeni kavramlarının ayrı ayrı ya da aynı çalışmada değerlendirildiği araştırmalarda, lisans öğrencilerinden lise ve ortaokul öğrencilerine kadar farklı örneklem grupları kullanılmış fakat örgün eğitim kurumlarından Anadolu liseleri öğrencilerinin müzik dersine ilişkin algılarının metaforlar aracılığı ile belirlendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan bu araştırmanın, Anadolu lisesi öğrencilerinin müzik dersi kavramı ile ilgili algılarının belirlenmesinde önemli sonuçlar verebileceği düşünülmüştür.

Müzik dersleri, mesleki müzik eğitimi veren kurumlar haricinde, örgün eğitim kurumlarında, farklı lise türlerinde (Fen, Anadolu, Meslek) zorunlu ve ya seçmeli ders olarak verilmektedir. Ortaöğretim kurumları müzik dersi öğretim programı incelendiğinde, programın, müzik dersinin tanımını yaptığı ifadede, aynı zamanda ortaöğretim kurumlarındaki müzik dersinin hedeflenen niteliği aktarılırken, bireyin söyleme ve çalma yoluyla müzik yapma sürecine girmesine ve dinleme yoluyla müziği anlamlandırıp tasvir edebilmesine yardımcı olması, doğaçlama ve besteler yapma yoluyla yaratıcılığını geliştiren, müziksel algı ve bilgilenme yoluyla düşünen, üreten, kendine güvenen ve müziksel açıdan okuma yazma becerilerine sahip, ulusal ve uluslararası müzik kültürünü benimsemiş bireyler yetiştirmeyi hedeflemesine işaret edilir. Bu noktada, programın hedeflerine erişebilmesi için, öğrencilerin derse ilişkin algılarının kullanılabilmesi önemli bir detayı oluşturur. Ayrıca, çalışmanın, hedeflenen ve programda yer alan "müzik dersi" tanımı ile Anadolu lisesi öğrencilerinin "müzik dersi" ile ilgili algılarının ne derece örtüştüğüne dair önemli ipuçları verebileceği, öğrencilerin ürettiği metaforlar aracılığı ile 'müzik dersi' ile ilgili beklentilerinin belirlenmesinin ortaöğretim müzik dersi programlarının gelişimine katkı sunacak veriler sunması beklenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Anadolu Lisesi öğrencilerinin 'Müzik dersi' kavramına ilişkin düşüncelerini metaforlar aracılığı ile saptamaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Anadolu Lisesi öğrencileri, 'Müzik dersi' kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadırlar?
- 2- 'Müzik Dersi' kavramı ile ilgili olarak öğrenciler tarafından ortaya konan metaforlar taşıdıkları ortak özellikler açısından hangi kategoriler altında toplanabilir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Anadolu liseleri, mesleki müzik eğitimi veren kurumların dışında kalan, genel müzik eğitiminin 9. sınıflarda zorunlu diğer sınıflarda ise seçmeli olarak gerçekleştirildiği eğitim kurumlarıdır. Bu araştırma kapsamında yer alan katılımcı öğrencilerin 'Müzik Dersi' ile ilgili ürettikleri metaforlar, onların aynı zamanda bu dersle ilgili görüş, fikir, beklentilerinin yanı sıra sahip oldukları kavram hataları ve bilişsel yapılarını yorumlama fırsatını da verebilmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda alınabilecek önlemler ile gerçekleştirilebilecek yeniliklerin, toplumda müziğe karşı duyarlılığı ve bilinci yüksek bireyler yetiştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, araştırmanın bulgularının, Anadolu liselerinin, 'Müzik dersi' eğitim programının tasarlanmasındaki yenilik ve gelişmelere katkı yapabilecek ipuçları verebileceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama- analiz süreci ile araştırmanın geçerlilik güvenilirliğine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçladığından, betimsel nitelik taşımaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

2.2. Katılımcılar

Bu araştırma, 2016-2017 öğretim yılında, Antalya Türk Telekom Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 147 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Katılımcıların seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmadaki temel kıstas, araştırmaya katılan öğrencilerin müzik dersi alıyor olmalarıdır. Bu kıstas, lise öğrencilerinin müzik dersine olan yaklaşımlarının tespit edilmesi amacı ile belirlenmiştir. Katılımcıların özellikleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Frekans ve Yüzdeleri

	<i>f</i>	%
9. Sınıf	33	30.55
10. Sınıf	29	26.85
11. Sınıf	29	26.85
12. Sınıf	17	15.75
TOPLAM	108	100

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin müzik dersi kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlarını belirlemek için iki bölümden oluşan bir form kullanılmıştır. Birinci bölümde, lise öğrencilerinin, müzik dersi kavramını ilintilendirdikleri metaforları belirlemek için “*Müzik dersi.....gibidir.*” cümlesindeki boşluğu

doldurmaları istenmiştir. İkinci bölümde ise; lise öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramıyla ilişkilendirdikleri metaforu açıklamaları amacıyla “*çünkü*” sözcüğü ile devam eden bölümü gerekçelendirme yaptıkları cümleleri ile tamamlamaları istenmiştir. Bu şekilde elde edilen döküman, araştırmamızın verilerini teşkil etmiştir. Form hazırlanırken, müzik eğitimi ve müzik eğitimi metodolojisi alanlarında uzman 2 öğretim üyesinden görüş alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Anadolu lisesinde öğrenimlerine devam eden 147 öğrenciden 'müzik dersi' kavramı ile ilgili metaforlarını yazmaları istenmiş, ayıklama aşamasında, formlar titizlikle incelenmiştir. Bazı formlarda, öğrencilerin metafor yazmaları gereken boşluğu doldurmadıkları bazı formlarda ise oluşturulan metafor ile dayanak cümlesi arasında ilinti kurmadıkları görülmüştür. Bazı formlarda ise birden fazla üretilen metafor olduğundan bu formlar geçersiz sayılmış araştırma verilerinin analizi 94 öğrenciden elde edilen verilerle gerçekleşmiştir.

Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Buna göre toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonrada ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu araştırmada elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması süreci Saban (2008) tarafından kullanılan aşamalar ışığında gerçekleştirilmiştir. Verilerin, analiz edilmesi ve yorumlanması sürecindeki bu aşamalar sırasıyla; metaforların belirlenmesi, metaforların sınıflandırılması, kategori geliştirme, geçerlilik ve güvenilirliği sağlama, nicel veri analizi için verileri bilgisayar ortamına aktarma şeklindedir.

Araştırmanın ilk aşamasında öncelikle, öğrencilerce üretilen metaforlar alfabetik sıralanmış, müzik dersi ile ilişkilendirilen metaforlar özenle incelenmiş ve metaforların dayanak cümleleri irdelenmiştir. Metafor yazılmayan ve metaforu dayanak cümlelerinde gerekçelendiril(e)meyen formlar (n: 53) elenmiştir. Daha sonra öğrencilerin ürettiği metaforlar sırayla kodlanmıştır. Sınıflandırma

kısımında, 94 adet geçerli metafor cümlesi incelenmiş, taşıdıkları ortak özellikleri açısından belirli kavramsal kategoriler altında toplanmaya çalışılmıştır. Kategori geliştirme aşamasında metaforların, konuları, kaynakları ve her ikisi arasındaki ilişki irdelenerek 8 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamayı nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım, 2010: 81-82). Araştırmacının geçerlik güvenilirliğini sağlamak için veri analiz süreci ayrıntılı olarak açıklanmış ve güvenilirliği sağlamak amacıyla 8 kategori altında toplanan metaforların, kavramsal kategorilerini temsil edip etmediğini sınamak için uzman görüşü alınmıştır. Aynı alanda uzman 2 öğretim üyesine metaforların ve kategorilerin bulunduğu liste sunularak, metaforları ait olduklarını düşündükleri kategoriye yerleştirmeleri istenmiştir. Bu liste daha sonra, araştırmacının kendi kavramsal kategorileri ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilmiş, araştırmacının güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994: 64) formülü (Güvenilirlik = Görüş Birliği/ görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacının güvenilirlik hesaplaması sonucu % 91 olarak tespit edilmiştir.

3.BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan ve geçerli metaforlar üreten Anadolu lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramı hakkında geliştirdikleri metaforlar, tablolaştırılmış, araştırma sorularına göre analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Anadolu lisesi öğrencilerinin 'Müzik Dersi' kavramı ile ilgili toplam 66 adet geçerli ve farklı metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

Anadolu Lisesi öğrencileri 'Müzik Dersi' kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadırlar?

Tablo 2. 'Müzik Dersi' Kavramına İlişkin Geliştirilen Metaforlar Ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı Ve Yüzdesi

Metafor No	Metafor Adı	f	Metafor No	Metafor Adı	f
1	Ağaç	1	34	Müslüm Baba	1
2	Anı	1	35	Narkoz	1
3	Arkadaş	1	36	Nefes	1
4	Aşk	2	37	Neşet ertaş	1
5	Beşiktaş	1	38	Jilet	1
6	Boş ders	1	39	Kalem	1
7	Bulut	1	40	Kitap	1
8	Çiçek	2	41	Kulaklıklarımız	1
9	Çikolata	1	42	Kuş	1
10	Çilek	1	43	Liman	1
11	Çocuk	1	44	Oksijen	3
12	Diğer dersler	1	45	Okyanus	1
13	Dinlendirici	1	46	Öğretici	1
14	Duygu	3	47	Özgürlük	1
15	Düş	1	48	Palyaço	2
16	En iyi arkadaş	1	49	Roman	1

Haydar DÜZGÖREN, Sami Emrah GEREKTEN

17	En yakın dost	1	50	Ruh	2
18	Evrenin ruhani dili	1	51	Ruhun aynası	1
19	Farklılık	1	52	Ruhun gıdası	3
20	Gül	1	53	Rüya	1
21	Güneş	2	54	Satranç	1
22	Güzel bir ceket	1	55	Sessizlik	2
23	Hayat	6	56	Sevgi	1
24	Hayatın ritmi	1	57	Su	2
25	Huzur	3	58	Takı	1
26	İlaç	1	59	Temiz hava	1
27	İnsan ruhu	1	60	Terapi	1
28	İnsan	1	61	Uyku	1
29	İskelet	1	62	Vaha	1
30	Matematik	1	63	Yaşam	1
31	Mola	2	64	Yaşama biçimi	1
32	Mutluluk	1	65	Yaşama nedenim	1
33	Nefes	4	66	Yemek	4
34	Kadın	1		Toplam	94

Tablo 2'deki veriler aşağıdaki maddelerle özetlenebilir:

Anadolu Lisesi öğrencileri 'Müzik Dersi' kavramına ilişkin toplam geçerli ve birbirinden farklı 66 adet metafor ortaya koymuşlardır. Bu 66 farklı metafor, katılımcıların ürettiği toplam 94 mantıksal dayanak cümle ile karşılık bulmuştur. Söz konusu 66 metaforun yarısından fazlası (n: 52) sadece birer öğrenci tarafından temsil edilmiştir. Geri kalan 14 metaforun frekansı, ise 2 ila 6 öğrenci arasında değişim göstermiştir. Baskın olarak kullanılan metafor, '*Hayat*' (n: 6)'tır. Anadolu lisesi öğrencileri 'Müzik Dersi' kavramını '*Nefes*' (n: 4), '*Yemek*' (n: 4) metaforları ile özdeşleştirmişlerdir.

İçerik olarak 'olumlu' olarak nitelendirilebilecek 20 adet metafor tespit edilmiştir: '*Aşk*', '*En İyi Arkadaş*', '*En Yakın Dost*', '*Güzel Bir Ceket*', '*Mutluluk*', '*Sevgi*',...

Katılımcı öğrencilerin bazı olumlu metaforik cümleleri şu şekildedir:

"Müzik dersi **sevgi** gibidir, çünkü; müzik sevginin kendisidir, müzik dersi duygulara dokunur." (Ö. 37)

"Müzik dersi **güzel bir ceket** gibidir, çünkü; her müzik dinleyişimde, benim içimi ısıtır ve beni biraz daha güzelleştirir." (Ö. 39)

İçerik olarak 'olumsuz' olarak nitelendirilebilecek 10 adet metafor; ('*Narkoz*', '*Jilet*'....) tespit edilmiş, geri kalan metaforların nötr olduğu saptanmıştır.

Müzik Dersi' kavramı ile ilgili olarak öğrenciler tarafından ortaya konan metaforlar taşıdıkları ortak özellikler açısından hangi kategoriler altında toplanabilir?

Bu bölümde, araştırmada elde edilen metaforlar başlıca 8 kategoride toparlanmış ve tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Metaforlar semantik anlamından çok pragmatik anlamı üzerinde yoğunlaşılması gereken araçlardır (Black, 1962: 30). Dolayısı ile bu kategorilerin oluşturulması esnasında, öğrencilere yönlendirilen formun 'çünkü' kelimesi ile başlayan 'mantıksal dayanak' kısımları özenle irdelenmiştir.

Tablo 3. Anadolu Lisesi Öğrencilerinin 'Müzik Dersi' Kavramına İlişkin Algılarına Yönelik Oluşturulan Kategoriler ve Katılımcı Metaforları

	Kategori Adı	f	Metafor	f
1	Müzik dersinin duygular üzerinde etkisi vardır (n: 37)	28	Anı	1
			Kadın	1
			Arkadaş	1
			Beşiktaş	1
			Duygu	3
			En iyi arkadaş	1
			Ruhun gıdası	3
			Sessizlik	2
			İnsan ruhu	1
			Mutluluk	1
			Sevgi	1
			Özgürlük	1
			Jilet	1
			Boş ders	1
			Neşet Ertaş	1
			Bulut	1
			Liman	1
			Okyanus	1
			Paşyaço	2
			Güneş	2

Anadolu lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramına ilişkin algıları

			Güzel bir ceket	1
			Huzur	3
			İlaç	1
			İnsan	1
			Terapi	1
			Müslüm Baba	1
			Narkoz	1
2	Müzik dersi bir gereksinimdir (n: 17)	8	Oksijen	3
			Yaşam nedenim	1
			Yaşama biçimi	1
			Yemek	4
			Kalem	1
			Nefes	4
			Diğer dersler	1
			Su	2
3	Müzik dersi işlevsel bir derstir (n: 10)	9	Dinlendirici	1
			Düş	1
			Hayatın ritmi	1
			Takı	1
			Mola	2
			Uyku	1
			Öğretici	1

			En yakın dost	1
			Roman	1
4	Müzik dersi beğenilere hitap eden bir derstir (n: 7)	6	Çikolata	1
			Çilek	1
			Aşk	2
			Gül	1
			Satranç	1
			Kuş	1
5	Müzik dersi hayatın bir parçasıdır (n: 7)	2	Hayat	6
			Ağaç	1
6	Müzik dersi diğer derslerden farklıdır (n: 6)	5	Farklılık	
			Yaşam	
			Temiz hava	
			Çocuk	
			Ruh	2
7	Müzik dersi kompleks bir derstir (n: 5)	5	İskelet	1
			Matematik	1
			Evrenin ruhani dili	1
			Vaha	1
			Kitap	1
8	Müzik dersi çalışma gerektirir (n: 4)	3	Çiçek	2
			Kulaklıklarımız	1

Anadolu lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramına ilişkin algıları

			Rüya	1
	Toplam	66		94

Tablo 3, araştırmada elde edilen metaforların anlamsal dayanaklarının yakınlıklarına göre gruplandırıldığı 8 kavramsal kategoriyi, bu kategorilerin her birinin sahip olduğu metaforik cümle sayısını (n: x), her kategoride kaç farklı metafor üretildiğini, metaforların adlarını ve frekanslarını göstermektedir. 66 birbirinden farklı metaforun elde edildiği çalışmanın 94 adet dayanak cümlesi vardır.

Kategori 1.: "Müzik Dersinin Duygular Üzerinde Etkisi Vardır"

Tablo 4. Müzik Dersinin Duygular Üzerinde Etkisi Vardır Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
1	Müzik Dersinin Duygular Üzerinde Etkisi Vardır (n: 37)	Anı (n: 1), Kadın (n: 1), Arkadaş (n: 1), Beşiktaş (n: 1), Duygu (n: 3), En iyi arkadaş (n: 1), Ruhun gıdası (n: 3), Ruhun aynası (n: 1), Sessizlik (n: 2), İnsan ruhu (n: 1), Mutluluk (n: 1), Sevgi (n: 1), Özgürlük (n: 1), Jilet (n: 1), Boş ders (n: 1), Neşet Ertaş (n: 1), Bulut (n: 1), Liman (n: 1), Okyanus (n: 1), Palyaço (n: 2), Güneş (n: 2), Güzel bir ceket (n: 1), Huzur (n: 3), İlaç (n: 1), İnsan (n: 1), Terapi (n: 1), Müslüm Baba (n: 1), Narkoz (n: 1).	37	39.36

Tablo 4'te görüldüğü gibi "Müzik Dersinin Duygular Üzerinde Etkisi Vardır" kategorisi altında toplanan metaforlardan en sık kullanılanların, 'Duygu' (n: 3),

'Huzur' (n: 3) ve 'Ruhun Gıdası' (n: 3) metaforları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların, çok sayıda ve birbirinden farklı metaforları ürettikleri bu baskın kategoride, 'Müzik Dersi' kavramının duygular üzerinde doğrudan etki uyandıran özelliğine ilişkin metaforlar üretildiği saptanmıştır. Bazı öğrencilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Müzik Dersi **kadın** gibidir, çünkü; dinledikçe efkarlanırım." (Ö. 3)

"Müzik Dersi **arkadaş** gibidir, çünkü; insanın canı sıkıldığı zaman veya mutlu olduğu zaman müzik dinleyerek daha mutlu olur." (Ö. 6)

"Müzik Dersi **Beşiktaş** gibidir, çünkü; onunla oldukça mutlu olurum." (Ö. 79)

"Müzik Dersi **duygu** gibidir, çünkü; insan müzik dersi ile yaşamadığı duyguları yaşayabilir, yaşadığı şeyleri tekrar hissedebilir, yani müzik dersi çok farklı duygular uyandırır." (Ö. 46)

"Müzik Dersi **en iyi arkadaş** gibidir, çünkü; en zor anımda en mutlu anımda onunlayım. Beni kötü hissettiğimde iyileştiren zaman zaman duygulandıran derstir. Bıkmadan, sıkılmadan dinleyebileceğim bir derstir." (Ö. 33)

"Müzik Dersi **ruhun gıdası** gibidir, çünkü; müzik dersi insana her zaman huzur verir. Rahatlatır." (Ö. 45)

"Müzik Dersi **ruhun aynası** gibidir, çünkü; yaşadıklarımızı, hayallerimizi, sevgimizi, aşkımızı, duygularımızı, hislerimizi daha da yoğunlaştırır, yansıtır ve ruhumuzu dinlendirir." (Ö.80)

"Müzik Dersi **sessizlik** gibidir, çünkü; insanın rahat etmesini sağlar." (Ö. 2)

"Müzik Dersi **insan ruhu** gibidir, çünkü; bazen hüzünlü bazen mutlu hissedersin. Müzik dersi de bazen hüzünlendirir bazen mutlu eder." (Ö.58)

"Müzik Dersi **mutluluk** gibidir, çünkü; dinledikçe ve uğraştıkça mutlu oluruz." (Ö. 81)

"Müzik Dersi **sevgi** gibidir, çünkü; müzik sevginin kendisidir. Müzik dersi duygulara dokunur." (Ö. 37)

"Müzik Dersi **özgürlük** gibidir, çünkü; müzik dersinde huzurlu ve özgür hissedirim." (Ö. 32)

"Müzik Dersi **boş ders** gibidir, çünkü; insanı dinlendirir ve kafasını dağıtır." (Ö. 5)

"Müzik Dersi **Neşet Ertaş** gibidir, çünkü; neşeli anında, dertli anında ve bir şekilde, aşk dolu zamanlar sunar." (Ö. 31)

"Müzik Dersi **liman** gibidir, çünkü; her fırtına onunla biter. Dinlendirici rahatlatıcı bir derstir." (Ö.59)

"Müzik Dersi **okyanus** gibidir, çünkü; bu derste, uçsuz bucaksız bir şekilde huzurla dolarım. Okyanusta bulduğun huzuru müzikte de bulursun." (Ö. 4)

"Müzik Dersi **palyaço** gibidir, çünkü; öğrencilerin yüzünde bir tebessüm bırakır." (Ö. 38)

"Müzik Dersi **güneş** gibidir, çünkü; insanın ruhunu aydınlığa götürür." (Ö. 47)

"Müzik Dersi **güzel bir ceket** gibidir, çünkü; Her müzik dinleyişimde, benim içimi ısıtır ve beni biraz daha güzelleştirir." (Ö. 39)

"Müzik Dersi **huzur** gibidir, çünkü; insanın içini rahatlatır. Enerji verir ve kötülüklerden arındırır. Düşünmek için zaman verir, insanın kendisini tanımasına yardımcı olur." (Ö. 82)

"Müzik Dersi **ilaç** gibidir, çünkü hayatımızın üzüntülü zamanlarında bizi bir nebze olsun uzaklaştırır ve huzur verir, rahatlatır." (Ö. 72)

"Müzik Dersi **terapi** gibidir, çünkü azda olsa modumuzu yükseltir." (Ö. 70)

Kategori 2.: "Müzik Dersi Bir Gereksinimdir"

Tablo 5. Müzik Dersi bir Gereksinimdir Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
2	Müzik dersi bir gereksinimdir (n: 17)	Oksijen (n: 3), Yaşama nedenim (n: 1), Yaşama biçimi (n: 1), Yemek (n: 4), Kalem (n: 1), Nefes (n: 4), Diğer dersler (n: 1), Su (n: 2).	17	18.08

Tablo 5’de görüldüğü üzere, "Müzik Dersi bir Gereksinimdir" kategorisi üzerine 15 adet metafor üreten katılımcıların müzik dersini zorunlu bir ihtiyaç olarak gördüklerini ifade eden metaforları tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu kategoride 'Yemek' (n: 4), 'Nefes' (n: 4) ve 'Su' (n: 2) gibi yaşamsal aktivitelerin devamı için önemli olan unsurlarla metaforik bir bağlantı kurdukları saptanan öğrencilerin bazı görüşleri şu şekildedir:

"Müzik Dersi **oksijen** gibidir, çünkü; eğer müzik dersi olmasa, kendimi mutsuz ve ruhsuz, hayatta değilmiş gibi hissederim. Bütün hayallerim, cesaretim, mutluluğum müzik dersin de açığa çıkıyor gibi sanki." (Ö. 30)

"Müzik Dersi **yaşama nedenim** gibidir, çünkü; ben müziksiz yaşayamam. Müzikle ruhumun beslenmesi lazım. Dolayısı ile müzik dersi benim yaşama nedenlerimden." (Ö. 83)

"Müzik Dersi **yaşama biçimi** gibidir, çünkü; kimi insan için bu dersin bir önemi olmasa da benim yaşamımda yeri doldurulamaz bir derstir." (Ö. 35)

"Müzik Dersi **kalem** gibidir, çünkü; ihtiyaçtır." (Ö57.)

"Müzik Dersi **nefes** gibidir, çünkü; olmazsa olmaz." (Ö. 39)

"Müzik Dersi **nefes** gibidir, çünkü; onsuz bir hayat düşünülemez." (Ö.51)

"Müzik Dersi **diğer dersler** gibidir, çünkü; gereklidir, önem sarf eder." (Ö. 48)

"Müzik Dersi **su** gibidir, çünkü; susuz insan yaşayamadığı gibi sanatsız toplumda olmaz. Müzik dersi de o yüzden hayati derecede gereklidir." (Ö.56)

"Müzik Dersi **su** gibidir, çünkü; tüm öğrencilerin ihtiyacı vardır." (Ö. 71)

Kategori 3: Müzik Dersi İşlevsel Bir Derstir kategorisi

Tablo 6. Müzik Dersi İşlevsel Bir Derstir Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
2	Müzik Dersi İşlevsel Bir Derstir (n: 10)	Dinlendirici (n: 1), Düş (n: 1), Hayatın ritmi (n: 1), Takı (n: 1), Mola (n: 2), Uyku (n: 1), Öğretici (n: 1), En yakın dost (n: 1), Roman (n: 1).	10	10.63

Tablo 6'de görüldüğü üzere, "**Müzik Dersi İşlevsel Bir Derstir**" kategorisi üzerine 10 adet metafor üreten katılımcıların müzik dersini daha çok işlevsel, faydalı bir ders olarak gördüklerini ifade eden metaforları tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu kategoride '*Mola*' (n: 2), metaforu daha çok kullanılmıştır. '*Dinlendirici*', '*Düş*', '*Uyku*', '*En yakın dost*', '*Roman*' gibi metaforların, müzik dersinin işlevselliğini ön plan çıkaran mantıksal dayanak cümleleri ile kullanıldıkları tespit edilmiştir. Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Müzik Dersi **dinlendirici** gibidir, çünkü; müzik dersi, beyni zihni dinlendirir." (Ö. 78)

"Müzik Dersi **düş** gibidir, çünkü; derslerin yorucu, bunaltıcı temposunda güzel bir moladır. Hayatın temposundan yorulup rüya görürsün." (Ö. 94)

"Müzik Dersi **hayatın ritmi** gibidir, çünkü; bu derste, dinlediğimiz müziklerin ritmine göre hareket ederiz." (Ö. 41)

"Müzik Dersi **takı** gibidir, çünkü; insanı güzelleştirir." (Ö. 73)

"Müzik Dersi **mola** gibidir, çünkü; derse girince tüm yorgunluğumuz gider, aradaki nefes alma süresidir." (Ö. 42)

"Müzik Dersi **mola** gibidir, çünkü; yorucu dersler arasında verilerin rahatlatıcı bir moladır." (Ö. 52)

"Müzik Dersi **uyku** gibidir, çünkü; dinlerken sanki dünyadan ayrılırsın, rahatlatır ve zihni açar." (Ö. 44)

"Müzik Dersi **öğretici** gibidir, çünkü; müzik dersinde farklı tarzda müzik dinletilir ve enstrümanlar öğretilir." (Ö. 69)

"Müzik Dersi **en yakın dost** gibidir, çünkü; kötü günde de iyi günde de her zaman faydası olur." (Ö.55)

"Müzik Dersi **roman** gibidir, çünkü; her müzik bir dersi bir konuyu ele alır ve öğreticidir. Tıpkı bir roman gibi." (Ö. 68)

Kategori 4: "Müzik Dersi Beğenilere Hitap Eden Bir Derstir" Kategorisi

Tablo 7. "Müzik Dersi Beğenilere Hitap Eden Bir Derstir" Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
5	Müzik Dersi Beğenilere Hitap Eden Bir Derstir (n: 7)	Çikolata (n: 1), Çilek (n: 1), Aşk (n: 2), Gül (n: 1), Satranç (n: 1), Kuş (n: 1).	7	7.44

"Müzik Dersi Beğenilere Hitap Eden Bir Derstir" kategorisi üzerine 7 adet metafor üreten katılımcılar, bu kategoride müzik dersine karşı duydukları sempati ve antisempatiyi ifade eden metaforları sunmuşlardır. Çoğunlukla derse karşı olumlu bir tutum ifade eden metaforların üretildiği bu kategoride yer alan bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

"Müzik dersi **çikolata** gibidir, çünkü; müzik dersi, dinlediğinde bir daha dinlemek istersin, bırakamazsın" (Ö. 84)

"Müzik dersi **çilek** gibidir, çünkü; yedikçe yiyesin gelir. Müzik dersinin de bitmesini hiç istemezsin." (Ö. 53)

"Müzik dersi **aşk** gibidir, çünkü; ona yaklaştıkça sımsıkı sarılırsın. Bırakamazsın, uzaklaştıkça içinde acı burukluk olur." (Ö. 43)

"Müzik Dersi **aşk** gibidir, çünkü; dinledikçe daha da bağlanırsın." (Ö. 34)

"Müzik Dersi **gül** gibidir, çünkü; dikenine rağmen seversin." (Ö. 61)

"Müzik Dersi **kuş** gibidir, çünkü; dersteki güzel sesler, her zaman beni dinlemeye meyillendirir." (Ö. 26)

"Müzik Dersi **satranç** gibidir, çünkü; ilgimi çekmez." (Ö. 74)

Kategori 5.: Müzik Dersi Hayatın Bir Parçasıdır Kategorisi

Tablo 8. Müzik Dersi Hayatın Bir Parçasıdır Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
6	<i>Müzik Dersi Hayatın Bir Parçasıdır</i> (n: 7)	Hayat (n: 6), Ağaç (n: 1)	7	7.44

"Müzik Dersi Hayatın Bir Parçasıdır" kategorisi üzerine 7 adet metafor üreten katılımcılar, bu kategoride müzik dersini yoğun bir şekilde '*Hayat*' kelimesi ile özdeşleştirmişler, hayatın bir parçası olarak gördükleri bu dersi benzer metaforik ifadelerle sunmuşlardır. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; güzeldir." (Ö. 85)

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; içerisinde hayata dair şeyler barındırır. Herkes kendisinden bir şeyler bulur." (Ö. 92)

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; okulda hayatı öğreniriz, müzik dersi de hayatın bir parçasıdır." (Ö.60)

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; hayattaki olayların bize hissettirdiği duyguların melodilerini dinleriz bu derste." (Ö. 67)

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; insan hayatındaki, acılarını, mutluluklarını, duygularının hepsini müzik dersinde paylaşır." (Ö. 62)

"Müzik Dersi *hayat* gibidir, çünkü; sürekli yaşamımızla iç içedir. Her anımızda okul hayatımızın önemli bir parçasıdır." (Ö. 91)

"Müzik Dersi *ağaç* gibidir, çünkü yaşam kaynaklarımdan biridir." (Ö. 75)

Kategori 6: Müzik Dersi Diğer Derslerden Farklıdır

Tablo 9. Müzik Dersi Diğer Derslerden Farklıdır Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
6	Müzik Dersi Diğer Derslerden Farklıdır (n: 6)	farklılık (n: 1), yaşam (n: 1), temiz hava (n: 1), çocuk (n: 1), ruh (n: 2).	6	6.38

Tablo 9'de görüldüğü üzere, "**Müzik Dersi Diğer Derslerden Farklıdır**" kategorisi üzerine 6 adet metafor üreten katılımcılar, Müzik dersinin diğer derslerden farklı olduğunu belirttikleri metaforlarında, '*farklılık*', '*yaşam*', '*temiz hava*', '*çocuk*' ve '*ruh*' kelimeleri üzerine yoğunlaştıkları saptanmıştır. Öğrencilerin, müzik dersini, şarkı söyleyebildikleri, çalgı çalmayı öğrenebildikleri, ruhlarının rahatladığı, ferahlık ve huzur buldukları yegane ders olarak gördükleri cümleler elde edilmiştir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

"Müzik Dersi **farklılık** gibidir, çünkü; her birey farklı olarak yeteneklerine göre şarkı söyler enstrüman çalar. Bu yüzden bence farklılıktır." (Ö. 90)

"Müzik Dersi **yaşam** gibidir, çünkü yaşadıklarımızı, hayatımızı en iyi bu derste anlatırız." (Ö. 66)

"Müzik Dersi **temiz hava** gibidir, çünkü; sadece bu derste, ferahlarsınız, kendinize gelirsiniz." (Ö. 63)

"Müzik Dersi **çocuk** gibidir, çünkü huzurdur, farklı bir tattır. Güzel, farklı bir derstir." (Ö. 50)

"Müzik Dersi **ruh** gibidir, çünkü; ruhumuzu kelimelerle ve ritimle dışa vurabildiğimiz tek derstir." (Ö. 49)

Kategori 7: Müzik Dersi Kompleks Bir Derstir

Tablo 10. Müzik Dersi Kompleks Bir Derstir Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
7	Müzik Dersi Kompleks Bir Derstir	Kitap (n: 1), Vaha (n: 1), Evrenin ruhani dili (n: 1), Matematik (n: 1), İskelet (n: 1).	5	5.31

Tablo 10'de görüldüğü üzere, katılımcılar, "Müzik Dersi Kompleks Bir Derstir" kategorisi üzerine 5 adet metafor üretmişlerdir. Katılımcıların, müzik dersinin farklı, karmaşık ve sistematik bir iç disipline ve kompleks bir yapıya sahip olduğunu vurguladıkları metaforlar ve dayanak cümlelerinden bazıları şu şekildedir:

*"Müzik Dersi **iskelet** gibidir, çünkü; bir parçası eksik olunca diğer parçalar işe yaramaz. Müzik Öğretmenleri, çalgılar ve melodiler olmadan olmaz." (Ö. 88)*

*"Müzik Dersi **matematik** gibidir, çünkü; hayatın her alanında olduğu gibi, müzik dersi de matematiksel estetiği kullanır." (Ö. 89)*

*"Müzik Dersi **evrenin ruhani dili** gibidir, çünkü; karışık ve gizemlidir. Hiç bir zaman anlayamazsın." (Ö. 65)*

*"Müzik Dersi **vaha** gibidir, çünkü; anlamlandırması zor, gerçekliği, güzelliği sadece anlayanı içindir." (Ö.59)*

Kategori 8: "Müzik Dersi Çalışma Gerektirir"

Tablo 11. Müzik Dersi Çalışma Gerektirir Kategorisi ve Metaforları

Sıra	Kategori	Metaforlar	f	%
8	Müzik Dersi Çalışma Gerektirir (n: 4)	Çiçek (n: 2), Kulaklıklarımız (n: 1), Rüya (n: 1).	4	4.25

Tablo 11'de görüldüğü üzere, "Müzik Dersi Çalışma Gerektirir" kategorisi üzerine 4 adet metafor üreten katılımcıların, müzik dersinin kendileri için bazen karışık gelebildiğini ifade eden ve müzik dersinin dikkat, ilgi, çalışma isteyen bir ders olduğunu vurgulayan metaforları tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

*"Müzik Dersi **çiçek** gibidir, çünkü; suladığın zaman açar, sulamadığında kurur. İlgi ve dikkat ister." (Ö. 64)*

*"Müzik Dersi **çiçek** gibidir, çünkü; üstüne düşüp ilgilendikçe yani bir çiçeği sularsak nasıl renkli bir şekilde açarsa müzik dersi de daha çekici bir hal alır." (Ö. 86).*

*"Müzik Dersi **kulaklıklarımız** gibidir, çünkü; bazen karışık gelir fakat çalışarak çözdüğümüzde başardığımızda aslında o kadarda karışık olmadığını anlarız." (Ö. 76)*

*"Müzik Dersi **rüya** gibidir, çünkü; dersi severek dinler, çalışır ve içten katılırsan sende bu etkiyi uyandırır." (Ö. 87)*

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda, elde edilen bulgular incelendiğinde, Anadolu lisesi öğrencileri, 'Müzik Dersi' kavramı ile ilgili olarak toplam 94 adet geçerli metafor cümlesi üretmişlerdir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar 8 farklı kavramsal kategoriye yerleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Bu metaforlar kategorilere göre incelendiğinde, öğrencilerin yüzdeler olarak büyük bir çoğunluğunun, 'Müzik Dersi' kavramını duygular üzerinde etkili olarak gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcı öğrencilerin müzik dersi kavramını ifade etmek için bu baskın kategoride en çok "*Duygu*" (n: 3), "*Ruhun gıdası*" (n: 3), "*Huzur*" (n: 3) metaforlarını tercih ettikleri gözlemlenmiş, metafor dayanak cümleleri incelendiğinde öğrencilerin müzik dersi ile ilgili çok geniş bir metaforik algıya ve derse karşı olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Yine bir çok metafor, katılımcıların müzik dersinden beklentilerini dolaylı olarak yansıtmaları açısından anlamlı bulunmuş, öğrencilerin bu dersi diğer derslerden farklı bir ders olarak gördükleri elde edilen bir başka sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Birinci kategori olan "**Müzik Dersinin Duygular Üzerinde Etkisi Vardır**" kategorisi (n: 37), araştırmada oluşturulan kavramsal kategoriler arasında en çok metafora sahip olan kategoridir. Bu kategoride öğrencilerin ürettiği metafor cümlelerinde, müzik dersinde edindikleri deneyimler esnasında sahip oldukları hislerini ifade etmeyi tercih etmişler, bu hisleri "*terapi*", "*huzur*", "*sevgi*", "*en iyi arkadaş*", "*duygu*" gibi kelimelerle ilişkilendirmişlerdir. Bu durum, araştırmasının sonucunda, müziğin ortaokul öğrencilerini yönlendirdiği duygu ve heyecanlar arasında, ilk sırayı 'rahatlama' duygusunun aldığını ve '*mutluluk*' ve '*hüzün*' ün öğrenci görüşleri arasında önemli bir yer tuttuğunu tespit eden Kılıç (2016) ile benzerlikler taşımaktadır. Ayrıca, çalışmamızın sonuçları, Tez ve Uygun'un (2016), ortaokul öğrencilerinin müzik dersine ilişkin kavramları ile ilgili gerçekleştirdiği metafor analizi çalışmasında elde edilen bulgular ile örtüşmüştür. Söz konusu benzeşik bulgular Tez ve Uygun'un çalışmasında "Eğlendiren ve mutluluk veren bir ders olarak Müzik dersi" ve "Arındıran, dinlendiren ve huzur veren bir ders olarak müzik dersi" kategorileri ile karşılık

bulmuştur. Araştırmaların sonuçları çerçevesinde ortaokul ve Anadolu lisesi öğrencilerinin yoğunlukla benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

İkinci kategori olan "**Müzik Dersi Bir Gereksinimdir**" kategorisinde (n: 17) üretilen metaforlar, daha çok müzik dersinin zorunlu bir gereksinim olduğunu düşünen katılımcılar tarafından üretilmiştir. Bu kategoride yer alan *Oksijen* (n: 3), *Nefes* (n: 4), *Su* (n: 2), *Yemek* (n: 4), metaforlarından hareketle, öğrenciler için müzik dersinin önemli bir ihtiyaç olmasının yanı sıra, zorunlu bir gereklilik olduğunu düşündükleri rahatlıkla söylenebilir. Bu kategoride üretilen metafor cümlelerinde katılımcıların, müzik dersinin hem birey hem toplum için gerekli olduğuna odaklanan ifadeler kullanmaları olumlu bir detay olarak dikkat çekmiştir.. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin müzik dersi ile ilgili algılarını metaforlar yolu ile belirlemeye çalışan Umuzdaş ve Umuzdaş (2013) da, elde ettiği metaforları 18 temada toparlamış, araştırmasındaki temalar arsında yer alan "İhtiyaç Duyulan Teması"ndaki dayanak cümleleri ile çalışmamızın verileri benzeşiklik göstermiştir.

Üçüncü kategori olan "**Müzik Dersi İşlevsel Bir Derstir**" kategorisinde (n: 10), Öğrencilerin çoğunluğu, müzik dersini diğer derslerin yorucu aktiviteleri karşısında bir "nefes alma süresi" olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin müzik dersinin birbirinden farklı işlevsel boyutlarına odaklanan ifadeler kullanmayı tercih ettikleri saptanmıştır. Müzik dersi, öğrenciler için "dinlendirici", "öğretici", "faydalı", "rahatlatıcı" ve "hareketlendirici" niteliklerini taşımaktadır.

Dördüncü kategori olan "**Müzik Dersi Beğenilere Hitap Eden Bir Derstir**" kategorisinde (n: 7) ise baskın olarak kullanılan metafor cümlesi *Aşk* (n: 2)tır. Bu kategoride olan öğrenciler derse karşı olan tutumlarını, duydukları sempati ve anti-sempatiyi ifade eden cümleler üretmişlerdir. Öğrencilerin müzik dersi ile ilgili olumsuz durumları ifade ettiği cümlelerin, olumlu bir tutuma sahip olunan cümlelere nazaran daha az olduğu gözlemlenmiştir. Müzik olgusu ve müzik dersi üzerine gerçekleştirilen birçok benzer araştırmada (Ayhan vd. (2016), Sözbir ve Çakmak (2016), Umuzdaş ve Umuzdaş (2013), Öz ve Gerekten (2017)) olduğu gibi araştırmamızda da öğrencilerin bir kısmı metaforları tutumlarını yansıtan araçlar olarak kullanmışlardır.

Beşinci kategori olan "**Müzik Dersi Hayatın Bir Parçasıdır**" kategorisinde (n: 7) katılımcılar baskın olarak "*Hayat*" (n: 6) metaforunu kullanmış, sadece bir katılımcı "*ağaç*" metaforunu üretmiştir. Hayat metaforunun kullanıldığı cümleler incelendiğinde "müziğin hayatla iç içe oluşu" ve "müziğin hayattaki duyguları yansıtmaya aracı olduğu" gibi detaylara değinildiği tespit edilmiştir.

"**Müzik Dersi Diğer Derslerden Farklıdır**" kategorisi (n: 6), altıncı sırada yer alan kategoridir. Katılımcılar bu kategoride ürettikleri metafor cümlelerinde, müzik dersinin çeşitli açılardan diğer derslerden ayrılan özelliklerine dikkati çeken ifadeler kullanmışlardır. '*Farklılık*' (n: 1), '*yaşam*' (n: 1), '*temiz hava*' (n: 1), '*çocuk*' (n: 1), '*ruh*' (n: 2) metaforlarının dayanak cümleleri incelendiğinde, her bireyin yeteneği ölçüsünce şarkı söyleyip herhangi bir çalgıyı çalabilme ve yaşadıklarını sanatsal olarak ifade etme imkanı bulabildikleri tek ders olarak müzik dersini gördükleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler bu açıdan Müzik dersini, diğer derslerden farklı bir konumda görmektedirler. Öğrencilerin bu kategoride değindiği, 'bir müzik enstrümanını çalabilme' teması, ortaöğretim kurumları müzik dersi öğretim programında yer alan 'bireyin söyleme ve çalma yoluyla müzik yapma sürecine girmesi' kazanımı ile ilişkilidir. Bu açıdan, programın bu ifadesinin, öğrencilerde karşılık bulduğu rahatlıkla söylenebilir.

Yedinci kategori olan "**Müzik Dersi Kompleks Bir Dersdir**" kategorisinde lise öğrencileri, müzik dersinin 'işlenişi', 'çok boyutlu kazanımları', 'karmaşık buldukları teorik kısmı', 'pratikteki detay zenginliklerinin bu sanat dersine kazandırdığı gizem' gibi farklı noktalardan dolayı bu dersi kompleks bir ders olarak nitelendiren metaforlar üretmişlerdir. Bu kategorideki katılımcılar, müzik dersini, müzik öğretmeni ve çalgılar olmadan işlenemeyecek, anlamlandırması zor ama başarabilenler için güzellikler barındıran, matematiksel estetiğe sahip çok boyutlu bir ders olarak tanımlamışlardır. Bu durumun, Tez ve Uygun'un (2016) çalışmasındaki, metaforların %8.95'lik kısmını oluşturan "Karmaşık bir ders olarak müzik dersi" kategorisinde yer alan dayanak cümleleri ile benzeşiklik sergilediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programının hedeflediği 'müziksel açıdan okuma yazma becerilerine sahip bireyi' yaratırken, müzik dersinin teorik boyutunu 'amaç'tan

ziyade bir araca dönüştüren bir yaklaşım sergilemelerinin özellikle bazı öğrencilerce 'karmaşık bulunan teorik kısım'ın oluşturduğu engelin aşılmasında daha faydalı olabileceğine işaret etmektedir.

Sekizinci ve son kategori olan "**Müzik Dersi Çalışma Gerektirir**" kategorisi, üç farklı metafora sahiptir ('Çiçek' (n: 2), 'Kulaklıklarımız' (n: 1), 'Rüya' (n: 1)). Bu kategoride üretilen metaforlar, derste başarının yakalanabilmesi için çalışmanın gerekliliği üzerine yoğunlaşmış, öğrencilerin dayanak cümleleri incelendiğinde, 'dersin ilgi ve dikkat istediği', 'karmaşık gelebilen konuların çalışıldığında basitleşebildiği', 'derse etkin katılımın dersteki başarıyı arttırdığı' ifadeleri üzerine oluşturulmuştur. Öğrencilerin metaforlar aracılığı ile, müzik dersindeki çalışma deneyimlerini paylaştıkları bu kategoride dolaylı olarak müzik dersi başarısının nasıl yakalanabileceğine dair fikirlerini sunmuşlardır.

Çalışma bünyesinde elde edilen müzik dersi ile ilgili öğrenci görüşlerinin, çok farklı boyutlar sergilemesi, aldıkları müzik eğitiminin içeriği ve niteliği ile ilgili olumlu düşünceler edinmemizi sağlamıştır. Öğrencilerin, müzik dersine önem veren, müzik öğretmenin icracılık yönüne odaklanan, bu dersi diğer derslerden farklı gören ve duygular üzerindeki tesirini yüksek bulan görüşlerini yansıtan olumlu metaforlar üretmesi dikkat çekicidir.

Öneriler

Çalışmada elde edilen verilere göre, müzik dersinde müzik öğretmenin çalgı kullanımı öğrencilerce olumlu karşılanmakta ve öğrencilerce beklenmektedir. Bu sebeple araştırmacılara, 'müzik dersindeki çalgı-ses icrası ya da eğitimi ile müzik öğretmenin dersindeki sınıf yönetimi arasındaki bağı inceleyen bir çalışma önerilebilir. Yanı sıra, öğrencilerin müzik öğretmeni- müzik dersinden beklentilerini belirlemek için çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Haftalık bir saat olan müzik ders saati artırılabilir ve ders içerikleri enstrüman öğretimine odaklanabilir, ayrıca öğrencide daha fazla sanatsal duyarlık oluşturmaya yönelik kazanımlara dayanan eğitim programları hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Arısoy, N. (1968). Yeni Psikolojiye Giriş. İstanbul: Özüpek Matbaası.
- Aydiner, M. A. (2015). Öğretmen adaylarının geleneksel müzik türlerine ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi, 1(1), 59-76.
- Ayhan, A., Danacı, E. F. ve İlhan, S. Y. (2016). Lisans öğrencilerinin Türkçe pop müziğe yönelik düşüncelerinin metafor analizi yoluyla değerlendirilmesi Turkish Journal of Arts and Social Sciences, 2(2), 1-10.
- Babacan, E. (2014). AGSL Öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin algıları: metafor analizi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3 (1), 124-132.
- Black, M. (1962). Models and metaphors: Studies in language and philosophy. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Kılıç, I. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Müzik İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5 (3), ISSN: 2146-9199.
- Koca, Ş. (2012). The pre-School Teacher Candidates' Metaphorical Thinking About The Concept of Music Learning, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 47, 1485-1489.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Morgan, C. T. (1994). Psikolojiye Giriş Ders Kitabı. 10. Basım (Çev. Arıcı, H. ve diğerleri). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları No:1.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinden Metafor. Çev. İstanbul: BZD Yay.
- Oxford, R. L., Tomlinson, S. Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z. Saleh, A. ve Longhini A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward a systematic typology for the language teaching field. System, 26, 3-50.

- Öz, İ. ve Gerekten, S. E. (2017). Fen lisesi öğrencilerinin müzik öğretmeni kavramı ile ilgili algıları: metafor analizi, Kırıkkale Üniversitesi 1. Ulusal Müzik Araştırmaları Kongresi, Yayınlanmamış bildiri, 30-31 Mart 2017.
- Sözbir, S. A. ve Çakmak, Ö. Ç. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının müzik kavramına ilişkin metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, s.42, 269-282.
- Tez, İ. ve Uygun, M. A. (2016). Ortaokul öğrencilerinin müzik dersi ve müzik öğretmenine ilişkin algılarının metaforik analizi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 6 (2), 417-455.
- Thompkins, P. ve Lawley, J. (2002). 'The magic of metaphore. The Caroline Newsletter, <http://www.cleanlanguage.co.uk/Magic-of-Metaphor.html>
- Umuzdaş, S. ve Umuzdaş, M. S. (2013). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi, *International Journal of Human Sciences*, 10 (1), 719-728.
- Uygun, M. A. (2015). Öğretmen adaylarının geleneksel müzik türlerine ilişkin algılarının metaforlar aracılığı ile incelenmesi, *Akü Amader*, S:1, doi: 10.5578/AMRJ.8905.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (2. basım) Ankara: Seçkin Yay.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Arttırma. *İlköğretim Online*, 9 (1), 79-92.